

CERTAYNE
BRIEFE RV-
LES OF

THE

regiment or construction
of the eyght partes of
speche, in en-
glish and
latine,

M. D. XXXVII.

1534

¶ Ad lectorem.

Persuasū tibi sit candide lector, non abs te
ceciniſſe Horatiū,
Quidquid præcipies, esto breuis, ut cito
dicta
Percipient animi dociles, teneantq; fideles.
Etenim præceptionum prolixitas et incerti-
tudo, teneriuscula et imbecilliuscula tirūcu-
lorū ingeniola obtūdit enecat et ad literarū
nauseam adigit. Cui quidē malo hic partim
consultum vides. Proponūtur n. regulæ quæ-
dam grammaticæ sintaxeos paucæ et certæ,
atq; eo ordine, ut quiuis facile ediscat, primū
de grāmaticis concordatijs, deinde seorsim
de noīe et cæteris orationis ptibus p̄cipit,
postremo diuersum diuersorum verborū re-
gimen penitus amputatur, et in calce libelli
alphabetico elencho adscribitur. Anglicis, la-
tina cum exemplis subh̄ciuntur, vt eadē o-
pera regulas intelligāt, et latine discāt. Por-
to compendio anxie studetur, superflua oīa
resecantur. Adeo melius est desiderari quæ-
dā, præceptorum diligentia inter docendum
suppleri, q̄ immensa præceptionū mole im-
becillos adhuc animos obrui. Pueris hæc
scribuntur, quibus optandū, vt cum literis,
pietatem facile feliciterq; imbibant. Vale.

The concordes.

The fyrete concorde.

Verbe personal of mode
synite, agreeeth with his
nominatiue case in nom-
ber and person, vt, Ego
lego, Tu legis, Ille legit.
Verbum personale finiri
modi cohaeret cū nomi-
natiuo, numero et perso-
na. Exipiuntur collectiua, vt Pars abiere, V-
terq; deludunter dolis.

Canoids finite be the indicatiue, impera-
tive, optatiue, coniunctiue.

Modi finiti sunt indicatiuus, imperatiuus,
optatiuus, coniunctiuus.

The principall verbe.

Cwhan an englyshe is gyuen, to be made
in latin, ye muste reherse it, and loke oute
the principall verbe. Ifthere be many ver-
bes in a sentence, the fyrete is the principal
verbe, if it be not the infinityue mode, and
haue before him no relative, as, that, whō,
whiche, nor coniunction, as vt, cum, ne. &c.
Ye shal knowe the verbe by these wordes,
do, dyd, had, wyl, shal, wolde, shulde, may,
mighre, am, arte, is, was, were, be, canne,
coulde, must, whiche be sygnes before ver-
bes, or elles verbes them selfe.

A.ii.

Cum

The concordes.

Emphasis
est, cū aliis
cuius genus
sectam vel
officiū, ab
aliis disti-
guim⁹, vt,
Vos dams-
nastis, nis
mirū q ius-
dicū offici-
o fūgimini
Emphasis
est cū min⁹
dicitur et
plus intel-
ligitur, qd
i pronōib⁹
accidit, vt
Cantando
tu illū: Tu
amplioris
significan-
tiæ et affe-
ctus laten-
tis caussa
additur.

Cum sermo aliquis in latinum sit vertēdus,
principale verbum exquire, cui nominatiuum
casum prepone, qui si fuerit primæ, aut secū-
dæ personæ, non exprimitur, nisi discretionis
aut emphasis causa, vt, Nos accusauimus. Tu
audes ista loqui?

Aliquādo verbū infinitum ponitur pro no-
minatiuo, vt, Mentiri non est meū. Aliquādo
oratio, vt, Adde, q̄ ingenias didicisse fidelis-
ter artes, Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquādo aduerbium cum nomine, vt, Par-
tim virorum sunt occisi. Plus decem homi-
nes perierunt.

The nominatiue case.

Whan ye haue found the verbe, aske this
question, who or what, and that word, that
answer eth to the question, shall be the no-
minatiue case. Somtyme an hole reason is
the nominatiue case.

Conception of persons.

Whany nominatiue casis, with a coniunc-
tion copulatiue, wyl haue a verbe plurell,
whiche verbe plurell shall agree in person
with the mooste worthy nominatiue case,
The fyriste person is more worthy than the
seconde, and the seconde more worthy thā
the th'rd, the plurell number is more wor-
thy than the singular.

Conceptio
est cōphēn

Plures nominatiui verbū exigū plurale di-
gnioris

The concordes.

gniores personæ, vt, Ego et tu sumus in tuis flo idignis-
to: Tu et pater periclitamini: Pater et p̄ceptor oris sub di-
ceps accersunt te. Prima persona p̄stat se gñiori,
cundæ, secunda tertiæ, pluralis numerus sin-
gulari.

The seconde concorde.

Cthe nowne adiectiue agreeth with his
substantiue, in case, gender, and number.
Likewise participles & pronownes be ioy-
ned with substantiues.

Adiectiuum cū substantiuo eodē casu, ges-
nere, et numero cohæret, vt, Amicus certus
in re incerta cernitur. Ad eūdem modum et
participia et pronomina substantiuis conne-
ctuntur, vt

Donec eris fælix, multos numerabis amicos.

Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, et ita
Fortunam debet quisq; manere suam.

Cwhan ye haue an Adiectiue, aske this
question, who, or what, and that that aun-
swereth to the question, shall be the sub-
stantiue.

Conception of genders.

Whany substantiues, with a coniunction
copulatiue, wyll haue an adiectiue plurell,
whiche adiectiue shal agree with the sub-
stantiue of moste worthy gender.

Plura substantiua exigūt adiectiūm plurale

A.iii. dignioris

The concordes.

Emphasis est, cū aliis cuius genus sectam vel officiū, ab aliis distinguitur, vt, Vos damus iustitiam, nisi mirū quod iudicū officiū fūgimini. **E**mphasis est cū minus dicitur et plus intellectus ligitur, qdā a pronōib⁹ accidit, vt Cantando tu illū? Tu amplioris significatiæ et affectus latenter causā additur.

Cōceptio
est cōphen-

Cum sermo aliquis in latinum sit vertitus, principale verbum exquirere, cui nominativum casum prepone, qui si fuerit primæ, aut secundæ personæ, non exprimitur, nisi discretionis aut emphatis causa, vt, Nos accusauimus. Tu audes ista loqui?

Aliquādo verbū infinitum ponitur pro nominativo, vt, Mentiri non est meū. Aliquādo oratio, vt, Adde, qdā ingenias didicisse fideliter artes, Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquādo aduerbium cum nomine, vt, Parvum virorum sunt occisi. Plus decem homines perierunt.

The nominatiue case.

Whan ye haue found the verbe, aske this question, who or what, and that word, that answer eth to the question, shall be the nominatiue case. Somtyme an hole reason is the nominatiue case.

Conception of persons.

Can many nominatiue casis, with a coniunction copulatiue, wyl haue a verbe plurell, whiche verbe plurell shall agree in person with the mooste worthy nominatiue case, The fyriste person is more worthy than the seconde, and the seconde more worthy than the thyrd, the plurell number is more worthy than the singular.

Plures nominatiui verbū exigūt plurale dignioris

The concordes.

gniores personæ, vt, Ego et tu sumus in tuis dignis-
to: Tu et pater periclitamini: Pater et p[re]or[is] sub di-
ceptor accersunt te. Prima persona p[re]stat se[us] gniori,
cundæ, secunda tertiat, pluralis numerus sin-
gulari.

The seconde concorde.

Cthe nowne adicctiue agreeth with his
substantiue, in case, gender, and number.
Likewise participles & pronownes be ioy-
ned with substantiues.

Adiectiuum cū substantiuo eodē casu, ges-
nere, et numero cohæret, vt, Amicus certus
in re incerta cernitur. Ad eūdem modum et
participia et pronomina substantiuis conne-
ctuntur, vt

Donec eris fælix, multos numerabis amicos.

Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, et ita
Fortunam debet quisq[ue] manere suam.

Whan ye haue an Adiectiue, aske this
question, who, or what, and that that aun-
swereth to the question, shall be the sub-
stantiue.

Conception of genders.

Th[er]e are many substantiues, with a coniunction
copulatiue, wyll haue an adiectiue plurell,
whiche adiectiue shal agree with the sub-
stantiue of moste worthy gender.

Plura substantiua exigunt adiectiuum plurale

A.iii. dignioris

The concordes.

dignioris generis.

In thynges hauinge lyfe, the masculine is more worthy than the feminine, and the feminine more worthy than the newtre. In thynges without lyfe, the newtre is moste worthy, and is commonly vsed, what so euer gender the substantiues be.

In rebus animatis masculinū genus est dignius fœminino, fœmininū neutro, vt, Mater et pater sunt boni, Bos et iumentum sunt ad precepe ligati. In rebus inanimatis, neutrū genus est dignissimum, et illo vt plurimū vtimur, cuius cunq; generis fuerint substantiua, vt, Calceus et subucula sūt detrita. Ira et ægriudo permixta sunt.

The thyrd concorde.

Cthe relatyue agreeeth with his antecedent, in gender, number, and person.

Relatiuum cum antecedēte, genere, numero et persona, concentrit, vt, Literæ, quas desisti, fuerunt gratae.

Cwhan ye haue a relative, aske this question, who or what, and that that aunswereth to the question, shalbe the antecedent.

Cwhan this englishe, that, may be turned into, whiche, it is a relative, other wyse it is a coniunction, whiche in latyn is called, q, and properly it may be put away, whan the nominatiue case is turned into the accusatiue,

The concordes.

satue, & the verbe into the infinitiue mode,
whiche commonly hath before hym an accusatiue case.

Quod coniunctio eleganter omittitur, cum non
minarius in accusatiuum mutatur, et verbū
in infinitum modum, qui præ se accusatiuum
habet ut plurimū, ut, Gaudeo, & tu bene vas-
les, Gaudeo te bene valere.

CMany antecedentes, with a coniunction
copulatiue, wil haue a relative plural, whiche
the relative shall agrce with the antecedent
of the most worthy gender.

Plura antecedentia adsciscunt relatiū plura-
le dignioris generis, ut, Fœmina et vir, quos
diligis. Arcus et calami quæ fregisti.

CA relatiue, cumminge betwene. ii. sub-
stantiues of dyuers genders, if the later
substantiue be no proper name, may agree
in gender with whiche ye wyll: But if the
later substantiue be a proper name, the re-
latiue must agree with hym.

Si relatiuum interponatur duobus substanti-
uis diuersorū generum, quorum posterius est
appellatiuum, respondebit utrius, ut, Video
animal, qui vel quod est asinus. Si posterius
fuerit proprium, cum illo quadrabit relatiū,
ut, Est locus in carcere, quod Tullianum ap-
pellatur.

CSome tym the relative is referred to
A. iii. his

Res sūt in
animate,
appre-
dixit que,
non quos

The concordes.
his pronowne primitiue, vnderstand in his
possessiue.

Aliquādo relatiū respōdet primitiū quod
i possētiū intelligitur, vt, Hæc est litera mea
qui scribo.

The case of the relative.

Whan there cometh no nominatiue case
betwene the relative and the verbe, the re-
lative shall be the nominatiue case to the
verbe: But whan there cometh a nomina-
tiue case betwene the relative & the verbe,
the relative shalbe such case, as the verbe
wyll haue after hym.

Cū nullus nominatiūs verbo et relatiūo i-
terponitur, relatiūm erit verbo nominatiū,
vt, Miser est, qui nummos admiratur. At si
nominatiūs intercedat, relatiūm regitur a
verbo, vt, Fœlix quem faciunt aliena pericu-
la cautum.

Nownes interrogatiues and infinites,
folowe the rule of the relatiue, as quis, v-
ter, qualis, quantus, quotus. &c. whiche e-
uer come before the xbe lyke the relatiue.

Ad hæc formam pertinent interrogatiua et
infinita nomina, videlicet quis, vter, qualis,
&c. et sēper præcedūr verbū, sicut relatiūm,
vt, Hæc mihi qualis erat: qualem nunq̄ vidi.

Construction of nownes substantiues.

Whan. ii. substantiues comme to gether,
betoke

The nowne.

betokenyngē diuersc thynges, the one shal be the genitiue case, and, of, commonly is his sygne. But if they longe bothe to one thyngē, they shall be put bothe in one case.

Cum duo cōcurrunt substantiua diuersa significātia, alterū in genitiuo ponetur, vt, Amor nūmi. Facūdia Ciceronis. At p appositiōnem ponūtur in eodē casū. Appositiō est duorum substātiuorum eiusdem casus quorum vnum declarat alterū immediata coniunctiō, vt, Effodiuntur opes irritamenta malorum.

CIn adiectiue in the neutre gendre, put alone without a substantiue, standeth for a substāntyue, and oftentymes requireth a genitiue case.

Adiectiūm in neutro genere absolute possūt, est tanq̄ substantiūm, et non recusat genitiūm, vt, Multū lucri, Id operis, Quid rei: Hoc noctis, Id gen⁹ quod genus figurata sūt, pro eius generis, &c.

CThe prayse or dispreyse of a thyngē is vsed diuersly, but mooste commonly in the ablative case.

Laus vel vituperiū rei varijs modis effertur, at frequentius in ablatiuo, vt, Puer bona in dole, Puer bona in indolis, Puer bonus in dole, et puer bonus in dole sinecdochice. Sinecdoche est, cum id quod partis est, attribuitur to si, et pars ponitur in ablatiuo vel accusatiuo.

Atticūm
seu ἄτιπτος
sis,

A.v.

B

The nowne.

EEl nowne proper is put after a nowne appellatyue in lyke case, other in the genitiue case.

Species subiicitur generi, vel in eodem casu, vel in genitiuo, vt, Nomen Cato vel Catonis. In vrbe Roma, vel Romæ.

Oopus et vsus for nedc, requireth an ablative case.

Opus et vsus ablative exigunt, vt, Opus est mihi tuo iudicio. Viginti minis vsus est filio, apud Plautum: et, Opus est mihi viaticum.

Construction of adiectives.

Nownes of the comparative degré, ha-
uynge than, or by, after them, wyl haue an
ablative case, but whan they haue after the
of, or amonge, they wyll haue a genityue
case. The superlatyue degré requireth a
genitiue case, beside the cases with preposi-
tions.

Cōpara = Cōparatiua cū exponūtur per q̄ vel per, ad-
suum fa- sciscunt ablatum, vt, Vilius argentū est au-
cit cōpara ro, virtutibus aurum. Sum maior te quatuor
tiōem iter annis. Cum autem exponuntur per ex, vel in-
duo, sup= ter, genituum admittunt, vt, O maior iuu-
latiuū iter uū. Superlatiua gaudent genitiuis, pr̄ter ca-
plura.

sus cū pr̄positionibus, vt, Titides Danaum
fortissimus. Multo longe vtricq; graduū an-
ctūtur, vt, Multo potior: Longe doctissimus.

Nownes partitives, or lyke partitives,
and

The nowne.

and certayne nownes of number, require a genitiue case, as aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vhus, medius, quisq; quisquis, quicunq; quidam, quis for aliquis, or an interrogatiue, vhus, duo, tres, &c. primus secundus tertius, &c.

Partitiua aut pertitiue posita, et quædā numeralia, genitiū admittunt, vt, Quorum altera exemplis alter scientia te possit augere. Nemo hominū. Quisq; huius nationis. Medius duorum, primus omnium, sapientū octauis. Centum virorum duo, exponuntur auctem per ex, de, aut inter.

Adiectiues, that signify desyre, knowlege, or remembrance, and suchē lyke, require a genitiue case.

Adiectiua, quæ desiderium, noticiā, memoria, &c. significant, genitiuum adsciscunt, vt Cupidus auri, Ignarus omnium, Fidēs animi, Dubius mētis, Peritus belli, Memor preteriti, Reus furti.

Adiectiues, signifieng fulnes or emp̄tines, require a genitiue or an ablatiue case.

Quæ copiam aut inopiā significant, genitiuum aut ablatiuum admittunt, vt, Ditisissimus agri. Stultorū plena sunt omnia. Copijs abundans. Crura thimo plena. Vacuus a periculo. Vacuus ira. Vacuus curarum.

Participles when they be chaunged into

The nowne.

to nownes, require a genitiue case.

Participia, cum degerat in nomina, adsciscunt genituum, vt, Fugitans litiū, Sitiens aui, Indoctus pilæ, Cupientissimus tui.

Certayne nownes wyll haue a genityue or a dative, as these and other lyke.

Quædā genituum vel datuum exigunt, vt hæc et similia,

Affinis senectutis appri hominis pr̄is
senectuti homini Similis pāri

Comune ònium par tui Finitimus fluuij
ònibus tibi fluuij

Superstes paternæ dignitatis Cōscius delicti
dignitati delicto

Socius belli Amic Cæsaris Cōfo, Imaginis
bello Cæsari mis Imagini

Propinquus vrbis Alienus cōsilij
vrbi consilio

Immunis militæ a cōsilio
militia

a militia

CAdiectiues, that betoken profyt or disprofyt, or be longyng to any thyng, require a dative case. Lykewyse nownes, in biliis of the passiue signification.

Adiectiua, que commodum aut incommodum significant, aut relationem ad aliquid, datuum postulant, vt, Obnoxius illi, Fortus

The nowne.

na est mihi aduersa, Aptus, accōmodus, Idōneus, vtilis, inutilis, natus bello ad bellum. Item adiectua in bilis passiue significationis, vt, Flebilis, Formidabilis omnibus.

C The length or bredth or thyknes of any thinge, is put after, in the accusatyue, and somtyme in the ablative.

Mensura rei apponitur i accusatiuo, interdū et ablatiuo, vt, Turris alta trecentos pedes. Arbor lata tres dgitos. Liber crassus tres pollices, vel tribus pollicibus. Non plus parent palmam vel palma.

C The instrumente or maner of doyngē, is put in the ablative case after certayne adiectyues.

Instrumentum, aut modus actionis, in ablatiuo subiicitur quibusdā adiectiuis, vt, Auctus honore, Lassus cura. Non vñq̄ grauis ære domū mihi dextra redibat. Sum tibi natura parens, Preceptor consilijs, Fretus tua humanitate, Dignus, indignus honore.

Construction of the pronowne.

C Mei, tui, sui, nostri, and vestri genitryues of Ego, tu, sui, be vsed, whan sufferynge is signified. whan doinge is signified, Meus, tuus, sius, noster et vester be vsed.

Mei, tui, sui, nostri, vestri genitiui primitiūorum, ponuntur, cum passio significatur, vt,

Pars

The pronowne.

Passiuē. **s**i Pars tui, amor tui. Verum meus, tuus, suus, gnificant, noster, vester, adiciuntur, cū actio significatur, cū per verū, ars tua, Imago tua. i. quam tu possides. **C**um passi. **T**hese genitiue casis nostrum, vestrū, beū decla= v sed after distributiues, partitiues, compa= gantur: a= ratiuēs, and superlatyues.

Et iue vero. **N**ostrum et vestrū genitiui, subiçtiuntur di= cū p acti= stributiui, partitiui, comparatiui, et super= vum ver= latiui, vt, Nemo vestrū, Aliquīs nostrum, Ma= bū decla= ior vestrū, Maximus natu nostrum. **H**is dictionibus, meus, tuus, suus, noster, ve= ster, adduntur diuersi genitiui, vt, Nostra du= orum opera liberatus es. Vester cuiusq; ani= mus. Nostra oīm refert. Nostra tui memoria. **N**ostros vidisti flentis ocellos. Et vnius, ipsi= us, solius, vt, Mea solius opera euasisti. Tua ipsius causa.

Construction of the verbe.

The nominatiue case.

QSum, forem, fio, existo, and verbes passi= ues of callynge, as vocor, salutor, and ver= bes of behauour or gesture, as dormio, bi= bo, cubo, wyl haue after them a nominatiue case, whose infinite modis wyl copull lyke casis, whan they be ioyncd with verbis of desirynge.

Sum, forem, fio, existo, etiā verba vocandi, verbaq; gestus, sequitur nominatiuus, vt, Fa= ma est malum. Malus cultura fit bonus. Vo= catur

The verbe.

**eatur diues, Ille salutatur doctus, Dormit se-
curus, Bibit ieiunus. Quorum infinita, quan-
do ponuntur cum verbis optadi, utrinque eos-
dem habent casus, ut, Petrus studet videri di-
ues, Malo me diuitem esse quod haberis.**

The accusatiue case.

**Verbes transitives, whether they be ac-
tive, common, or deponente, haue an ac-
cusatiue case after them. Also verbes neu-
ters wyll haue an accusatiue case, of lyke
signification.**

**Verba transitiva, cuiuscunq; generis, exigunt
accusatiuum, ut, Sophiam me Gran vocant,
vos sapientiam, vsus me genuit, mater pepe-
rit memoria. Fœminæ ludificatur viros, Lar-
gitur pecuniam. Etiam quædam neutra ac-
cusatiuos cognatae significationis habent, ut,
Endimionis somnum dormis, Olet vnguen-
tum, Gaudeo gaudium, Suaue canit, pro su-
auiter.**

**Verbes of askynge, teching, and array-
inge, wyl haue ii. accusatiue casis, as, Ro-
go, doceo, induo. And some of them turne
the one accusatiue into the ablative.**

**Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem
regunt accusatiuum, ut, Rogo te pecuniam.
Doceo te literas, Exuo me gladium. Rogan-
di verba alterum accusatiuum mutant in ab-
latiuum, ut, Peto te pecuniam, siue abs te. Ves-
ticiendi**

The verbe.

Mendi mutant alterum accusatiuum in ablatiuum vel datiuum, vt, Induo te tunica, vel tibi tunicam.

The genitiue case.

CVerbes of accusyng condempninge, or warnyng, and verbes of contrary significaⁿtion, wyll haue besyde the accusatiue case, a genitiue or an ablatiue of the cause, but in certayne onely an ablatiue.

Verba accusandi, damnandi, monendi, laudandi, et his diuersa, asciscunt præter accusatiuum, etiam genitiuum, vel interdum ablatiuum causæ, vt, Hic furti se alligat, vel furto. Sceleris condemnat generum suum. Admonuit me errati vel errato. Condemnabo te eodem criminе. Liberabo te voti. Cædis a Romulo absolutus est. Vtrum ambitus accusas, an sacrilegijs? At in nonnullis utimur solo ablatiuo, cum, vel sine prepositione, vt, Vtroq; neutro, de ambobus. De plurimis simul accusaris.

CVerbes that betoken to esteme, to regard, or to set by, wil haue a genitiue, or an ablatiue seldom.

Verba æstimandi genitiuis gaudent, ablatiuis raro, vt, Quid de te fiat parui curo. Parui, minimi, nihili, nauci, flocci, pilii, assis, terucij, huius non facio. Tati eris alijs, quanti tibi feras. Alia pluris estimantur, alia minoris: Sapientia

The verbe.

Pientia magno existimanda est. Terūtio, nī
hilo, pro nihilo habentur literę. Aequi boni
consulo, Aequi boni facio, Apuleius.

Diuerse casis.

Miserior tui vel tibi. Memini te, I remem=
bre the. Memini tui vel de te, I speke of the.
Obliuiscor, recordor, reminiscor, memoro,
te vel tui. Potior rerum vel rebus, To ouer=
come or to obteine. Egeo, indigeo tui vel te,
I haue nedc of the.

The dative case.

Est for habeo, wyll hauc a datyue case, &
Sum, and many other verbes, wyll haue a
double dative.

Est pro habeo datiuum exigit, vt, Est tibi
mater. Sum, cum multis aljs, geminum ad=
mittit datiuum, vt, Sum tibi pr̄sidio. Do tibi
vestem pignori. Natus sum laudi. Cano re=
ceptui. Verto hoc tibi vitio. Vineā habet de=br/>relictui, Poscit iuuenem p̄enæ. i. ad p̄enam,
Hoc tu tibi laudi ducis.

Verbes put acquisitiuely, with, to, for,
or suche other tokens after them, wyll haue
a dative case. Also sum, & his compoūdys,
& verbes cōpounded with satis, bene, ma=br/>le, as Satisfacio, benedico, maledico, and
verbes that betoken,

B

To

The verbe.

To cōpare, as	To giue, as	To cōmand
Comparo	Do	or contra=
Compono	Reddo	ry, as
Confero. &c.	Impendo.	Iubeo
To shewe or declare, as	To p̄mis, as	Impero
Indico	Spondeo	Prohibeo
Expono	Promitto	To fauour
Aperio	Recipio.	or agree, as
To withstand or to hurte, as	To study or apply, as	Faueo
Obsto	Studeo.	Placeo
Noceo	Insudo	Suffragor.
Aduersor	Nitor.	To flatter, as
To waite on, as	To helpe, as	Adulor
Seruio,	Auxilior	Blandior
Ancillor	Subuenio	Palpor.
Famulor.	Opitulor.	To obeye, as
To truste, as	To take a=	Pareo
Fio	way, as	Obsequor
Confido	Adimo	Cardo.
Fidem habeo.	Subtraho	
	Aufero.	

Verba acquisitjue posita, exigunt datiuum,
vt, Non onibus dormio. Huic habeo nō tibi.
Similiter sum, cum compositis, vt, Nec mihi prodest nec obest. Et composita cum satis,
bene, male, deniq; verba comparandi, dandi,
iubendi, narrandi, promittendi, fauendi, re= pugnandi,

The verbe.

repugnandi, nocendi, studendi, adulandi, seruendi, iuuandi, obediendi, fidendi, auferendi.

Dono tibi hoc munus, et te hoc munere. Impertio tibi fortunas meas, et te fortunis meis: et impertio te de hac re. Aspersit tibi labem, et te labe. Instravit equo penulam, et equum penula. Consulo tibi. i. do consilium. Consulo honori. i. prospicio. Consulo te de hac re. i. consilium peto. Pessime istuc inte, atq; in illum consulis. Timeo, metuo, formido te. i. ne mihi noceas. Timeo tibi et de te, i. ne laedaris, Metuo tibi et a te.

The ablative case.

The cause, the instrument, and the manner of doinge, is put after verbes, in the ablative case, without a preposition.

Ablatiuus causæ, instrumenti, et modi actionis, verbis quibuslibet sub̄icitur, declaratur autē p̄ prepositiones cū, p̄, pre, propter. Causa, vt, Taceo metu, et p̄ metu. Baccharis ebrietate. Instrumenti, vt, Ferit eum gladio. Modi, vt, Summa eloquentia causā egit. Hic interdum apponitur prepositio cum, vt, Summa cum humanitate, tractauit hominem.

Therbes of fyllinge, and lodynge, emp̄tyenge, and vnlodynge, wyl haue an ablative case without a preposition. Also ves̄cor, fungor, fruor, vtor, potior, dignor.

Verba implendi, onerandi, et his diuersa,

B. ii. exigunt;

The verbe.

exigunt ablatiuū, vt, Expleo te fabulis. Spōlio te pecunia. Hoc te fasce leuabo. Abdicauit se magistratu. Afficio te honore. prosequor te amore. Vtor vīno. Fruor meī studiis. Vescor carne. Fungitur magistratu. Dignor te honore. Muto aurum argento. Exulat patria. Lætor hoc nuncio.

CVerbes that betoken to take, to receive, to differ, to take away, wyll haue an ablative case, with **A**, or **Ab**.

Verba accipiendi, distandi, remouendi, gaudent ablatiuo cum **A**, vel **Ab**, vt, Accepi literas a Petro. Audiuī a nuncio. Longe distat a nobis. Abhorret a literis, siue literas. Eripui te a malis.

CWhan ye haue dum, cum, quādo, or postq, in a sentence: ye may put them awaie, & put the wordes that folowe, in the ablative case absolute.

Si haꝝ particulæ dum, cū, quando, aut postq, occurrit in oratione: illas licet excludas, et sequentes voces in ablatiuo absolute ponas, vt, Me tacente loqueris. Lectis literis lætabar. Christo duce, vinces. Quo audito, vehementer excanduit.

CA verbe compounde, sometyme requireth the case of the preposition, that he is compounde with.

Verbum compositum aliquando regit casum

The verbe,

Sum præpositionis, cum qua componitur, vt,
Exeo domo. Prætereo te insalutatum. Adeo
Petrum.

A verbe passiue, wyll haue after hym an
ablatiue case with a preposition, other som-
tyme a dative, whiche was the nominatiue
to the verbe actiue.

Passiuis additur ablatiuss cum præpositio-
ne, qui actiuo nominatiuuis erat, aut interdu
pro ablatiuo dative, vt, Lego Virgilium. Vir
gilius legitur a me. Mihi videbatur. Læteri
casus manent in passiuis, qui fuerant actiua-
rum, vt, Doceo te grammaticam. Tu doce-
ris a me grammaticam.

Infinitiuia adduntur verbis significantibus
voluntatem, et nominibus significantibus fa-
cilitatem, vt, Lupio ire. Gaudeo ditari. Me-
mini facere. Peritus cantare. Dignus puniri,
Lætius ire.

Gerundis

Gerundis, supins, and participles wyll
haue suche case as the verbes, that they
come of.

Gerundia, participia, et supina, regunt ca-
sus suorum verborum.

Di.

The gerunde in di, is put after certayne
substantives, as ocium, facultas, copia, cau-
sa, occasio, desiderium, licentia, ars, potestas,
B. iii. mos,

The gerundis.

mos, v̄en̄ia, voluptas, cupido, amor, gratia
voluntas, locus, tempus. &c. and after cer-
tayne adiectiues, as cupidus, certus, peris-
tus. &c.

Gerundium in di, sequitur nonnulla substā-
tiva, vt, Ociūm ludendi, Facultas loquen-
di. Copia dicē di. Potestas discedēdi. Occasio
pugnandi. Compono librum, pueros insti-
tuendi gratia. Et quedam adiectiua, vt, Gna-
rus bellādi, Certus eundi, Peritus nauigādi.

Do.

CThe gerunde in do, is put after verbes,
with a preposition, or without a prepositiō.
His signes be, with, of, in.

Gerundium in do, sequitur verba cum, vel
absq̄ prepositione, vt, In pugnando viribus
est opus. Frigidus in campis cātando rumpi-
Idest penes me non est tur anguis. Non sum soluendo. Redeo a ve-
nando. Ratio bene scribendi, cum loquendo
iuncta est.

Dum.

CThe gerunde in dum, in maner sheweth
the cause, and is vsed with prepositions.
But whan necessary is betokened, it is put
absolutely, with est,

Gerundium in dum causam fere innuit, et
apponitur cum præpositionibus, vt Mitto il-
lum ad speculandum arcem. Ante damnan-
dum, Inter cædendum. Et absolute cum ver-
bo

The supinis.

bo est, quando necessitas significatur, vt, Pugnandum est.

Concylome the gerundis agree in case, with the substantives that go with them.

Interdum gerundia, casu conueniunt cum nomine, vt, Venio domum gratia salutandi amicos, et salutandorum amicorum.

In exercendo iuuentutem, et exercenda iuentute. Ad speculandum arcem, et speculandam arcem.

Supins

The fyreste supynge, hath the active signification, and is put after verbes, and participles, that betoken mouynge: and sometyme he is put alone with Est.

Prius supinum, active significat, et sequitur verbū aut participium significans motum ad locum, vt, Eo cubiut. Spectatum admissi, risum teneatis amici? Venio salutatum amicos. Et absolute, cum verbo est, vt, Pugnatum est.

Concylome the later supynge, hath the passive signification, and is put after nownes adiectives.

Posteriorius supinum, passive significat, et sequitur nomina adiectiva, vt, Turpe dictu. Facile visu.

The pryce.

Concylome the worde of pryce shall be put in the B, iiii, ablatiue

The supinis.

ablatiue case, without a preposition: But these wordes, put without substantiues, be vsed in the genitiue case, Tanti, quanti, pluris minoris.

Precium in ablatiuo casu effertur, sine prepositione, vt, Vendidit hic auro patriam. At haec voces, tanti, quanti, pluris et minoris, sine substantiis, adiiciuntur in genitiuo, vt, Non vendo pluris q̄ alij, fortassis etiam minoris. Quanti emisti? Certe magno, Quantu mercatus es hunc porcum?

Tyme.

Nownes that betoken parte of tyme, be commonly vsed in the ablatiue case: But nownes that betoken hoole tyme: be vsed commonly in the accusatiue case.

Quae significant partem temporis, in ablatiuo frequentius usurpantur, vt, Nocte vigilas, luce dormis. Quae autem durationem temporis denotant, in accusatiuo frequentius effertuntur, vt, Tercentum totos regnabunt annos. Dicimus etiam in paucis diebus, de die, de nocte. Promitto in diem. Commodo in meniem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos studui. Puer id aetatis. Non plus triduum, aut triduo. Tertio calendis, ad tertium calendis, Tertio calendarum.

Space

Generall rulis.
Space of place.

CSpace of place, is commonly put in the accusatiue case.

Spatium loci, adiicitur in accusatiuo, vt, Iam mille passus processeram. Pedem hinc ne discesseris. Dicimus tamen, longis passibus absunt. Iugeribus nouem, summus distabat ab imo. Abest bidui, intelligitur accusatiuus.

A place.

CRownes appellatiues, or names of gret placis, be put with a preposition, if they folowe a verbe, that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place.

Nomina maiorum locorum, aut appellatiua, adiiciuntur cum prepositione, verbo significanti in loco, de loco, ad locum, vt, Venio per Galliam in Italiam. Viuo in Italia, proficiscitur ex Italia. Venio per alpes in urbem. Viuo in urbe. Proficiscor ex urbe.

CIn a place, or at a place, if the place be a propre name, of the fyriste declension, or seconde, and the syngular number, shall be put in the genityue case. Lyke wyse these nowues, humi, domi, militiae, belli. But if the place be the thyridie declension, other the plurall number: it shal be put in the ablatiue case, without a preposition, other in

B.v. the

Generall rulis.
the dative. we say ruri, or rure.

Propria vrbium nomina, primæ vel secundæ declinationis, et singularis numeri, in loco esse, significant, in genitivo casu, vt, Vixit Romæ. Tarenti degit Archita, qui ligneam columbam volatilem fecit. Domi meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ.

Procumbit humi bos. Militiæ enutritus est. Belli vixit. Si pluralis numeri, aut tertiac declinationis fuerint, in ablativo ponuntur, seu dativo, vt, Militauit Carthagine, aut Carthagini. Athenis natus est. Tempori, luci, vesperi, adverbialiter ponuntur.

To a place, if the place be a propre name shall be put in the accusative case, without a preposition.

Nomina propria significant ad locum, in accusativo, citra præpositionem, vt, Eo Romam. Confero me domum. Recipio me rus.

From a place, or by a place, if the place be a propre name, shalbe put in the ablative case, without a preposition.

Nomina propria significant a loco, siue per locum, in ablativo, citra præpositionem, vt, Discessit Londino. Abiit Etona londino vel per Londinum, Cantabrigiam. Rure reuersus est. At interdum usurpantur apud authores cum præpositionibus.

Exesse.

Generall rulis.

Excesse.

C The Excesse or passing, is put in the ablative case.

Excessus in ablativo effertur, vt, Multo prestat.

C Sometyme a preposition not expressed, causeth a worde to be put into the ablative case.

Prepositio subaudita, facit, vt ablatius recte addatur, vt, Habeo te loco parentis. i. in loco.

Impersonals.

C A verbe impersonal hath no nominatiue case before hym, and It, commonly is his sygne. A verbe impersonall of the passive voyce, hath like case as other verbes passyues haue.

Impersonale nominatiuum precedentem non habet. Impersonale passiuæ vocis, regit casus aliorum passiuorum, vt, Bene fit multis a principe.

C Est, whan he betokeneth possession, other to belonge to any thyng, wyll haue a genitiue case. Also he is put with these nominatiue casis, Meum, tuum, suum, nostrum, vestrum.

Est significans possessionem, aut ad aliquid pertinere, adsciscit genitiuum, vt, Hæc vestis est patris, Insipientis est dicere, Non putaræ.

Dicimus

Generall rulis.

Dicimus etiam, Meū est iniuriam non afferre,
Tuū est iuxta omnia pati. Omitto proloqui,
nam nihil est ad hanc rem.

CInterest and refert requireth what geni-
tyue case ye wyll, except, Mea, tua, sua, nos-
tra, vestra.

Interest et refert, quibusuis genitiuis anne-
ctuntur, pr̄ter Mea. &c. Interest omnium
recte agere. Magni refert te ipsum nosse. Tua
interest concionari. Mea refert auscultare.
Nostra nihil refert. Hic inferuntur tanti, quā-
ti, magni, perui, vt, Vesta magni interest, et
interest ad laudem meam.

Certayne impersonals require a dative
case, as libet, licet, patet, liquet, constat, pla-
cer, expedir, prodest, sufficit, vacat, accidit,
conuenit, contingit, and other lyke.

Quēdam datus gaudent, quæ quamq; per-
sonalia sint: constructione tamen migrant in
impersonalia, vt, Lubet mihi scire quid rerum
agas. Non vacat mihi audire fabulam. Expe-
dit tibi vapulare.

CSome wyll haue an accusatiue case one-
ly, as delectat, decet, iuuat, oportet. Some
besyde the accusatyue, wyll haue also a ge-
nityue, as pœnitet, tcedet, miseret, puder,
piget.

Quibusdam additur solum accusatiuus, vt,
Delectat

Generall rules.

Delectat me studere. Decet te caste viuere.

Nonnullis etiam genitius apponitur, vt,
Nostris nosmet pænitet. Me ciuitatis tedet, Pu-
det me negligētia, Miseret me tui. Adnume-
rant impersonalibus, debet, Cæpit, incipit,
aiunt, solent.

Participium.

Sic eleganter utimur præterito, Factum o-
portuit. Prædictum oportuit. Non attactam
oportuit. Te exoratum volo. Terogatum
habeam. Hæc missa faciamus. Inuentum tibi
curabo, et adductum Phæphilum. Quod pa-
rato opus est, para. Facto opus est. Facto ve-
sus est.

The pars
ticiple.

The aduerbe.

En et ecce demonstrantis. En quatuor a-
ras. Ecce rem. En lupus in fabula. Ecce
homo. En exprobrantis. En animum et men-
tem.

The ads
uerbe.

Aduerbes of quantite, tyme, and place,
do require a genitive case.

Aduerbia quantitatis, et temporis, ac lo-
ci, exigunt genitium, vt, Multum lucri, A-
bunde vini. Instar montis. Vbiq; itineris. Vbi
gentium. Eo stulticiæ. Tunc temporis. Postri-
dig huius diei. Pridie calendarū vel calendas.
Minime gentium. Illius ergo.

Lertayne

The verbe.

Certayne aduerbes wyll haue a datyue case, of the nownes that they come of.

Quædam datiuum admittunt nominum, unde deducta sunt, vt, Venit obuiam illi. Canit similiter huic.

Propinquius tibi scdet q̄ mihi. Dicimus, Propius vrbe, Proxime castra, Procul dubio, procul ab vrbe.

Coniunctio.

Consimiles optat casus coniunctio, querēs. Consimilesq; modos, si nō regimē varietur.

Prepositio.

Tenus gaudet ablatiuo singulari, genitiuo plurali, vt, Pube tenus. Aurum tenus. Circa locum et tempus significat, vt, Circa forum. Circiter ad tempus numerumq; refertur, vt, Circiter meridiem. Circiter duo milia desiderati sunt.

Interiectio.

Heu stirpem inuisam, exprobrantis. Heu me miserum dolentis. Heu pietas. Heu prisca fides. O festus dies hominis. O fortunatos nimium bona si sua norant agricolas. Et est cuiusvis significationis, Væ imprecantis, et misantis, væ misero mihi, Hei mihi. Proch dolentis, indignantis, admirantis, Proch dolor, Proch sancte lupiter. Proch deum atq; hominum fidem.

The nowne.

A

I am without hope.

Abit mihi spes, Abeo spe.

Accubo illi, illum. I syt by him.

I refrayne from angre. Refayne thy hand.

Abstineo ira, ab ira, iræ. Abstine manum.

I go to the citie.

Adeo vrbem, ad vrbem, in vrbem.

I warne the of this thinge.

Admoneo te hanc rem, huius rei, de hac re.

I cleue to the wall.

Adhæreo muro, in muro, ad murum.

I take the into this numbre.

Ascribo te huic numero, in hunc numerum.

I passe him in lernynge.

Antecello, anteo, antecedo, antesto illi, illum doctrina.

I preuente or go before the.

Anteuerto te, tibi.

I do come to the Litie.

Appello vrbī, vrbem, ad vrbem.

I drawe nere to the Litie.

Appropinquo, vrbī, vrbem, ad vrbem.

Assilio illi, illum, in illum, I lepe on hym.

Asto tibi. i. circa te, I stande by the.

Ausculto te. i. audio, I harken to the.

Ausculto tibi. i. obedio, I do obey the.

I gyue hede to my lesson.

Animaduerto lectionem.

The verbe.

I ponyshc my seruaunt.
Animaduerto in seruum.

C

I prouide for the.
Laueo tibi, idest prospicio
Laueo te. i. fugio, I shunc the.
I fere lest thou hurte me.
Laueo a te, de te. i. ne mihi noceas.
Ledo tibi. i. locum do, I gyue the place.
I go out of the rayne.
Ledo imbri, i. discedo a pluuiia.
Ledo a te, i. recedo, I go from the.
I go fro my ryght, I go from my goodis.
Ledo iure, bonis. i. discedo a iure, a bonis,
These be myne by right.
Hæc mihi cedunt. i. in ius veniunt.
It is for myne aduantage.
Ledit in lucrum meum.
I conquer, or ouercome.
Cedit mihi in victoria. i. vincō.
Ledere terga. i. fugere, To runne away.
I strike or kyll the.
Ledo te. i. percutio, occido.
I kepe the preuy from this thyngē.
Lelo te hanc rem, de hac re.
I put the to the kynge.
Commendo te regi. i. committo.
I prayse the to the kynge.
Commendo te apud regem. i. laudo.

3t

It is good for this thyngē.

Conducit huic rei, ad, in, hanc rem.

Conduco domum, I hie a house.

Thou and I do agree.

Conuenit mihi tecum.

The fiers bercs do agree together.

Sæuis inter se conuenit yrsis

All thynges be not mete, for all men.

Non in omnes omnia conueniunt.

I come to the to speke with the.

Conuenio te, idest adeo, ut alloquar.

They come togyther.

Conueniunt, idest coeunt.

It channceth that I am poore.

Contingit mihi esse pauperi.

In great matters this oftētimes chanceth.

In magnis negocijs hoc plerumq; contingit.

This thyngē perteyneth to all men.

Hoc contingit omnes, i. pertinet vel tangit.

D

I go out of the waye. He is dede.

Decedo via. Decessit morbo. i. mortuus est.

I departe from the Cittie.

Decedo vrbe, ex vrbe, ab vrbe.

I for sake the and go to hym.

Deficio a re, ad hunc.

I want. This thinge dothe dispoint me.

Deficit mihi. i. deest, hoc me deficit. i. destituit.

Defungor vita, i. morior, I dye.

L

G

I hurte the.
Detraho tibi, et de te. i. incommodo.
I take away honour from the.
Detraho tibi honorem, idest, aufero.
I am grieved in my mynde.
Discrutor animum, animi, animo.
Disco de te, ex te, per te, Ilerne of the.
Dolent mihi dentes, my teeth dothe ake,
I am dyseased in my foote.
Doleo pedem, pede.
I am sory for thy chaunce.
Doleo vicem tuam.
I am sory for thyne aduersitie .i. propter
Doleo aduersis rebus tuis.
I am dyseased in my mynd, in my eies, in
my syde.
Doleo ab animo, ab oculis, a latere. &c.

E

I go out of the house.
Egredior domum, domo, extra domum.
Emulor tibi. i. inuideo, I hate the.
I folowe or counterfeyte the.
Emulor te, idest, imitor.
Eripio tibi, a te, I plucke from the.
I delyuer the from yll.
Eripio te malis, a malis. i. libero.
Euado hostem, ex hoste, I scape my enemy,
I go vp the stayers.
Euado gradus, ad gradus, i. ascendo.

I go

I go out of Itallye.
Excedo Italia, ex Italia, sic expello.
It is out of my mynde.
Excidit memoria, ē memoria.
This thyng is out of my memorie.
Hæc res excidit mihi.
I passe my felowes.
Excello socijs. i. excellenter sum.
It is profit for the to be beaten.
Expedit tibi vapulare. i. vtile est,
I delyuer the from bondes.
Expedio te vinculis, i. libero.
Shewe it in fewe wordes.
Expedi paucis. i. loquere.
Fatur mihi ad me, ^{He speketh to me.}
I gyue it for a vantage.
Fænero fæneror tibi. i. ad usuram do,
I take it of the for aduantage.
Fænero fæneror abs te, i. ad usuram accipio.
I truste in this thyng.
Fido huic rei, et hac re, ut Confido.
I fasten my spere in the grounde.
Figo hastam terræ, vel in terra,
This x̄be fore is put with no participle.
Fore cum nullo participio ponitur,
I flee from hym.
Fugio illum, ab illo.
Fungor vita. i. viuo, I lyue.
L.ii. Gbeare

I beare an office.
Fungor magistratu. i. gero

G

I am glad of this thyng.
Gaudeo hac re, de hac re. i. propter hāc rem.
I reioyce in my goodes.
Glorior meis, de meis, in meis rebus.
I am glad in thy behalfe for this thyng.
Gratulor tibi hanc rem, hac re, de hac re.

H

I dwell in the strete.
Habito platæam, platæa, in platæa.

I

I mocke the man.
Illudo homini, hominem.
I put it in thy mouthc.
Immitto ori, in os.
It hangeth ouer hym.
Imminet illi, in illum.
He commeth vpon me.
Incessit me, mihi, in me.
I prouoke the.
Incesso re. i. lacesio.
I apply battaylle.
Incumbo bello, ad bellum, in bellum.
I do cleue to this thyng.
Incubo huic rei. i. innitor.
I imbrace this thyng.
Incubo hanc rem. i. occupo, amplector.
I per-

I perswade my selfe this thyng, or thynke
this thyng in my mynde.

Induco animum rei, et rem in animum.

Inducit illis, ad illos, he sayth vnto them.

I coueyte this thinge.

Inhio huic rei, hanc rem. i. desidero.

I do cleue to this thyng.

Inhæreo huic rei, in hac re,

I stike to laboure.

Insto operi. i. diligenter insisto.

Insto opus. i. facio, I do my worke.

Dethe dothe approche or drawe nere.

Instat mors. i. appropinquat.

Thou goyst the ryght waye.

Instas rectam viam. i. recte procedis.

If thou do continue to moue me.

Si pergas instare. i. vrgere,

I stande vpon hym.

Insideo, Insido illi. i. sto super illum.

It pleaseth my mynde.

Insider animo. i. placet.

I stike harde in this thyng.

Insideo in hac re. i. firmiter inhæreo.

I besiege the place.

Insideo locum vel loco i. obsideo.

I go in to dwell.

Insido. i. ad intus habitandum vado.

Let not vynce setyll in the harte.

Vitia pectoribus ne insidiam.

I lepe into the shryppe.
In silio naui, in nauem.
There is great famylaritie betwyxte the
and me oþer.
Intercedit mihi tecum familiaritas.
I am present at the lesson,
Intersum lectioni, in lectione, in lectionem.
A ryuer is betwyxte.
Amnis interest, i. in medio est.
There is moche difference betwyxte a learned man and unlearned.
Inter doctum et indoctum multum interest.
A wyse man doth differ from a foole.
Sapiens a stulto interest.
One man differeth from an other.
Homo homini interest.
It is. xx. steps from hense to the market.
Hinc ad forū intersunt viginti passus, i. distat.
I forbyde the, water, i. illi oþani oþani
Interdico tibi aqua et aquam.
I come vpon my cnmy, i. omine oþani
Inuado hosti, hostem, in hostem.
I envy thy renowme, i. et oþani oþani
Inuideo tibi gloriam.
I am careful for these thynges.
Laboro de his, i. sollicitus sum xibz, i. oþani
I am sycke with this gryffe.
Laboro ex hoc, e dolore, i. æger sum.
I set

I sette not a farthyng by hym, that sette
not a farthyng by me.
Non licet asse mihi, qui me non asse licetur,
Ludo aleam, alea, I playe at dysc.

¶

Thou shalte be punyshed.
Mane te, et tibi supplicium.
I stande by my promyses.
Maneo promissis.

Medeor tibi, rarius te, I heale the,
Medicor te, rarius tibi, I heale the.

I come amonge the company.
Misceo me turbæ, cum turba, in turba

I measure the.
Moderor tibi. i. modum impono.
Moderor te. i. rego, I rule the.

I lende the this thynge.
Mutuo mutuor hoc tibi.
Mutuo mutuor ate, I borowe this of the.

¶

I am borne of a woman.
Nascor orior de foemina, ex foemina, foemina.

I lene upon my spere.
Nitor hastæ, hasta, in hastam.

I do indeuour to haue this thynge.
Nitor ad hanc rem, i. aspiro.

I marry hym.
Nubo illi cum illo,

L.iii.

I go

I go about the villages.

Obeo villas. i. circumeo.

Obeo munus. i. facio, I do myne offyce.

Obeo mortem, morte, morior, I dye.

Obeo. i. morior, I dye.

Obiurgo te, tibi, I chyde the.

Occumbo neci, in necem, morte, I dye.

Obliuiscor te, tui, I do forget the.

I speke yll by the lawe.

Obrecto legi, legem.

P

I fauour the, I absteyne fro teers.

Parco tibi, parco lachrimis. i. abstineo.

The oren dothe grase.

Pascunt boues herbam, herba pascit boues.

Oren go to pasture.

Pascitur boues herba, pascitur boues herba.

I promyzed the.

Pepigi tibi. i. promisi,

I made a bargeyne with the.

Pepigi tecum. i. pactus sum.

I am wery of wedloke.

Pertitus thalamum, thalami,

It doth rayne stoncs.

Pluit lapides, lapidibus.

I passe the in wytte

Precurro tibi ingenio.

Precurro te, I runne before the.

Præcello tibi. i. antecello, I passe the.

I passe

I passe the in lernyngē.

Præcedo te scientia. i. vinco.

Præeo tibi, et te, I go before the.

I am feithefuller then thou. Shewe thy
selfe a man. he gyueth me many thynges.

Preniteo tibi fide. præsta te virum. præstat mihi multa.

One pesseth an other in wytte.

Præstat ingenio, aliis alium.

Præstolor te. i. expecto, I looke for the.

I approche nere to the Litie.

Propinquo vrbī, ad vrbem.

I prouyde for the.

Prospicio tibi. i. prouideo.

I see the farre of.

Prospicio te. i. procul video.

A

I make a complaynte to the.

Queror te, tecum, tibi.

As moche as can be done.

Quoad eius fieri potest.

B

Recedo tibi a te, I go from the.

I aunswe to the question.

Respondeo questioni, ad questionem.

I go to the Litie.

Recipio me ad, in vrbem.

I promys to do it.

Recipio me facturum. i. promitto.

C. v.

I shewe

I shewe the this thyngē.

Refero tibi hanc rem. i. narro.

I wyll aske the kynge counsaille of these thynges.

Referam de his ad regem, id est regē de his consulam.

I take the into this number.

Refero te in hunc numerum, i. ascribo.

I chaunge it for better.

Refero in melius. i. muto.

I graunte that I toke it of the.

Refero tibi acceptū. i. fateor me accepisse a te.

I make the a counte of expensis.

Refero tibi impēsū. i. impensis rationē reddo.

I folowe the eloquence of Licero.

Refero Ciceronem eloquentia. i. imitor.

S

I study phisyke.

Studeo medicinę, in medicina, in medicinam,
.i. operam do.

All you do desyre one thyngē.

Vnū omnes studetis. i. cupitis vel affectatis.

I go in to the house.

Subeo recto, rectum, ad rectum.

I crepe vpon hym.

Subrepo illi, illum, in illum.

To performe the promys it is not in me.

Stare promissis, non per me stat.

Soluō te. i. libero, I delyuer the.

Soluō

Soluo tibi. i. pendo. I pay the. hinc ei scilicet
It is sufficente for these thynges, he giveth strength to me.
Sufficit his ad hęc. Sufficit mihi vires. i. subministrat.
He maketh the officer.
Sufficit magistratum. i. substituit.

Z

I kepe the vnder.
Tempero te, tibi. i. cohbeo.
I sette in order my style or writynge.
Tempero stilum. i. ordine administro.
I refrayne from wepyng.
Tempero a lachrimando. i. abstineo.
He led his hoste ouer the brydge.
Traduxit copias pontem.
He kylled his father. He nurysshed up his father.
Tollebat patrem i. auferebat, nutriebat.
He toke the sonne out of the worlde.
Solem de mundo sustulit. i. abstulit.
He begat a chylde of her.
Sustulit filium ex illa. i. accepit.

A

Vaco Virtuti.
Vaco ad virtutem. i. operam do. I apply virtue.
Vaco in virtutem.
I haue no ley sure to here thy tale.
Non vacat mihi audire, i. non est ocium.
He is

He is without justice, obusq. i. edit. ond. 2.
Vacat iusticia. i. vacuus est. p. 1. 1. 1. 1. 1. 1.
I am without labour, without faute.
Vaco à labore, à culpa. 2. 2. 2. 2. 2. 2.

F I N I S.

LONDINIO IN AEDIS
BUSTI THOMAS
MAE BERTHELET
RECIPIENS
PRESSORIS.

C V M P R I V I L E G I O.

NON VACARE MITI SUGERE. i. non q. o. c. i. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

NON VACARE MITI VENIRE. i. non q. o. c. i. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

NON VACARE MITI VENIRE. i. non q. o. c. i. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

NON VACARE MITI VENIRE. i. non q. o. c. i. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

NON VACARE MITI VENIRE. i. non q. o. c. i. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

